

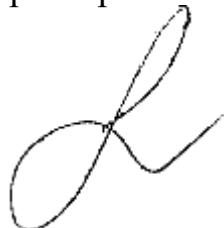
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Кафедра судової медицини та права

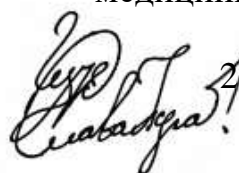
“ЗАТВЕРДЖУЮ”

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Інна АНДРУШКО
26 серпня 2025 року

Завідувач кафедри судової
медицини та права
Валерій ГУНАС
26 серпня 2025 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ВК 4.29

СУДОВА МЕДИЦИНА

Спеціальність	222 Медицина
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина
Освітня програма	ОНП «Медицина», 2020
Навчальний рік	2025-2026
Кафедра	Судової медицини та права
Контактна інформація	forensic@vnm.edu.ua вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, 21018
Укладач силабусу	Гунас Валерій Ігорович, доцент, PhD

1. Статус та структура дисципліни:

Статус дисципліни	Вибіркова
Код дисципліни в ОПП та місце дисципліни в ОПП	ВК 4.29, складова циклу дисциплін професійної підготовки
Курс/семестр	2-3 курс
Обсяг (загальна кількість годин/ кількість кредитів ЄКТС)	240 годин / 8 кредитів ЄКТС
Кількість модулів	4
Кількість змістових модулів	
Структура дисципліни	Лекції – 0 год. Практичні заняття - 90 год. Самостійна робота - 90 год. Медична практика – 60 год У цілому: аудиторні заняття – 37,5%, самостійна робота – 37,5%, практика – 25,0%
Мова викладання	українська
Форма навчання	Очна (денна, вечірня). При сигналі «ПОВІТРЯНА ТРИВОГА» заняття проводяться у бомбосховищі

2. Опис дисципліни

Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Аспіранту для вивчення винесені найновітніші наукові дані щодо проведення судово- медичної експертизи в різних структурних підрозділах основної структурної одиниці судово- медичної служби, а саме – обласного бюро судово-медичної експертизи, що включає відділ експертизи померлих осіб, відділ експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб, відділ комісійних експертиз та відділ експертизи речових доказів, що включає в себе відділення судово-медичної гістології, токсикології, цитології, імунології та криміналістики.

Види навчальної діяльності: практичні заняття, медична практика, самостійна робота, індивідуальні дослідницько-орієнтовані завдання.

Форма підсумкового контролю: іспит.

Пререквізити дисципліни «Судова медицина»

Для успішного опанування дисципліни здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти повинен мати сформовані знання, уміння та компетентності, набуті під час навчання на попередніх освітніх рівнях і в межах таких освітніх компонентів:

1. Фундаментальна підготовка

- анатомія людини;
- нормальна та патологічна фізіологія;
- гістологія;
- мікробіологія, вірусологія та імунологія;
- патологічна анатомія;
- медичне право.

2. Клінічна підготовка

- внутрішні хвороби;
- інфекційні хвороби;
- фтизіатрія;
- алергологія та клінічна імунологія;
- онкологія;
- анестезіологія та інтенсивна терапія;
- медична радіологія та функціональна діагностика.

3. Методологічна та дослідницька підготовка

- методологія та організація наукових досліджень;
- біостатистика;
- доказова медицина;
- академічне письмо;
- біоетика та академічна доброчесність.

Очікуваний рівень підготовки здобувача перед початком вивчення дисципліни. Здобувач повинен уміти:

- застосовувати базові знання з судової медицини для відповіді на питання органів дізнання;
- інтерпретувати результати лабораторних досліджень;
- володіти навичками судово-медичного мислення;
- користуватися нормативно-правовою документацією в роботі;
- дотримуватися норм біоетики та академічної доброчесності у навчальній і науковій діяльності.

Мета курсу та його значення для професійної діяльності

Метою викладання навчальної дисципліни “Судова медицина” є здобуття аспірантами знань, навичок та вмінь в сфері судово-медичної експертизи, достатніх для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їх впровадження у практичну медицину та інші сфери життя

Основними завданнями вивчення дисципліни “Судова медицина” є формування системи знань, професійних умінь, педагогічної майстерності, дослідницько-інноваційної діяльності та практичних навичок під час проведення судово-медичної експертизи.

Основними завданнями є:

- Здобувач вищої освіти може пояснити права та обов’язки судово-медичних експертів в Україні, описати структуру судово-медичної служби в Україні та мати уявлення про структуру судово-медичної служби в країнах ОЕСР.
- Здобувач вищої освіти здатний розказати про види експертиз в Україні, їх суть;
- пояснити в яких випадках призначається судово-медична експертиза та межі компетенції судово-медичного експерта.
- Пояснити яким чином відбувається огляд трупа на місці пригоди та в відділі експертизи трупів.
- Володіти навичками проведення судово-медичного розтину, забору зразків для лабораторних досліджень.
- Здатний назвати сучасні дані щодо можливостей відділу речових доказів в судовій медицині.
- Здобувач вищої освіти може назвати особливості дослідження трупа новонародженого.
- Володіти навичками судово-медичного огляду потерпілих, звинувачених та інших осіб.
- Здатний назвати сучасні дані щодо діагностики усіх видів механічних асфіксій.
- Володіти навичками визначення давності смерті.
- Проводити диференційну діагностику повішання та задушення, прижиттєвого та посмертного перебування в атмосфері полум’я, прижиттєвих і посмертних ушкоджень тіла.
- Володіти навичками огляду згвалтованих осіб.
- Вміти проводити експертизи щодо визначення тяжкості тілесних

ушкоджень.

- Здобувач вищої освіти здатний пояснити принципи сучасної лабораторної діагностики вогнепальних ушкоджень та пошкоджень.
- Здобувач вищої освіти повинен називати основні нормативні акти що регулюють роботу судової експертизи в Україні та сучасні стандартизовані міжнародні протоколи щодо проведення судово-медичної експертизи у світі.

Постреквізити (Postrequisite)

Опанування навчальної дисципліни «Судова медицина» забезпечує здатність здобувача третього (освітньо-наукового) рівня:

- розв'язувати комплексні експертні, клініко-діагностичні та наукові проблеми у сфері судово-медичної діяльності;
- здійснювати оригінальну науково-дослідну діяльність і реалізовувати дослідницько-інноваційні проєкти в галузі судової медицини та охорони здоров'я;
- формувати та впроваджувати сучасні теоретичні й практичні підходи до судово-медичної діагностики, встановлення причин і механізмів ушкоджень та смерті, а також до оцінювання ступеня тяжкості тілесних ушкоджень;
- інтегрувати результати власних досліджень у судово-експертну практику, освітній процес та систему охорони здоров'я на засадах доказової медицини, біоетики, процесуального законодавства та академічної доброчесності.

3. Результати навчання.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації
- ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
- ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.
- ЗК 4. Здатність розробляти та управляти проєктами
- ЗК 5. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

- ФК1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю
- ФК2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези
- ФК3. Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проєкт наукового дослідження
- ФК4. Здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проєкту.
- ФК5. Володіння сучасними методами наукового дослідження
- ФК6. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення
- ФК7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.
- ФК8. Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і

письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів

ФК9. Здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності

ФК10. Здатність до лідерства, керування колективом

ФК11. Дотримання етики та академічної доброчесності

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівню, самореалізації

ПРН 2. Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій

ПРН 3. Виявляти невирішені проблеми у предметній області, формулювати питання та визначати шляхи їх рішення

ПРН 4. Формулювати наукові гіпотези, мету і завдання наукового дослідження

ПРН 5. Розробляти дизайн та план наукового дослідження

ПРН 6. Виконувати оригінальне наукове дослідження

ПРН 7. Пояснювати принципи, специфічність та чутливість методів дослідження, інформативність обраних показників

ПРН 8. Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження за обраним напрямом наукового проекту та освітньої діяльності

ПРН 9. Аналізувати результати наукових досліджень, використовувати методи статистичного дослідження

ПРН 10. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство

ПРН 11. Презентувати результати наукових досліджень у формі презентації, постерних доповідей, публікацій

ПРН 12. Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері

ПРН 13. Організовувати освітній процес

ПРН 14. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення

ПРН 15. Організовувати роботу колективу (здобувачів вищої освіти, колег, міждисциплінарної команди)

ПРН 16. Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами

ПРН 17. Дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

Очікувані результати навчання з дисципліни

Здобувач вищої освіти демонструє здатність критично інтерпретувати клінічні прояви та дані сучасної лабораторної й інструментальної діагностики захворювань органів дихання; обґрунтовувати вибір базисної терапії відповідно до чинних настанов; оцінювати ефективність і безпеку лікування на підставі клінічно значущих кінцевих точок та принципів фармаконагляду.

1. Здобувач вищої освіти здатний пояснювати патогенез інфекційних (вірусних, бактеріальних, грибкових, паразитарних) уражень дихальної системи та їх ускладнень; обґрунтовувати діагностичну стратегію (включно з мікробіологічною/молекулярною діагностикою) і інтерпретувати результати динамічного моніторингу; призначати та коригувати лікування відповідно до

принципів доказової медицини, антимікробної раціональності та профілю резистентності.

2. Здобувач вищої освіти здатний системно аналізувати сучасну концепцію ХОЗЛ, включно з класифікацією та фенотипуванням; обґрунтовувати діагноз і тяжкість загострення з урахуванням етіологічних чинників і коморбідності; формувати індивідуалізований план лікування із врахуванням фармакодинаміки/фармакокінетики та планувати програму легеневої реабілітації з визначенням критеріїв ефективності.

3. Здобувач вищої освіти володіє навичками діагностики, диференційної діагностики та менеджменту бронхіальної астми на основі актуальної доказової бази; визначає рівень контролю та ризику загострень, стратифікує тяжкість; розробляє персоналізований план дій для пацієнта відповідно до рекомендацій GINA та оцінює ефективність втручань за валідованими індикаторами.

4. Здобувач вищої освіти здатний інтерпретувати сучасні дані щодо клініки та класифікації муковісцидозу, обґрунтовувати вибір новітніх методів діагностики та лікування і оцінювати їх результати; визначати роль генетичного тестування у верифікації діагнозу та стратифікації; планувати базисне лікування, реабілітацію і нутритивну підтримку з урахуванням мультидисциплінарного підходу.

5. Здобувач вищої освіти здатний оцінювати фактори ризику, патогенез і класифікацію емфіземи легень відповідно до сучасних стандартів; обґрунтовувати діагностичну тактику із застосуванням сучасних методів; формувати комплексний план лікування (консервативного, інтервенційного/хірургічного), визначати показання до трансплантації легень і критерії відбору/прогнозу.

6. Здобувач вищої освіти володіє навичками діагностики та диференційної діагностики бронхіолітів, з урахуванням клінічних фенотипів (облітеруючий, посттрансплантаційний, респіраторний, гострий, індукований мінеральним пилом, фолікулярний, дифузний панбронхіоліт); обґрунтовує вибір найбільш інформативних методів верифікації та оцінює ефективність лікування на підставі сучасних даних доказової медицини.

7. Здобувач вищої освіти здатний аналізувати фактори ризику, клінічні прояви та класифікацію пухлин органів дихання, обґрунтовувати діагностичний маршрут і інтерпретувати його результати; визначати показання/протипоказання до хірургічних і консервативних методів лікування раку легень, оцінювати прогноз, а також формувати підходи до експертизи працездатності та реабілітації на основі сучасних стандартів.

8. Здобувач вищої освіти здатний пояснювати сучасні підходи до профілактики, ранньої діагностики та лікування легеневої гіпертензії (ідіопатичної, асоційованої з хронічними респіраторними захворюваннями, хронічної тромбоемболічної та інших форм); інтерпретувати дані стратифікації ризику та обґрунтовувати терапевтичну тактику відповідно до актуальних рекомендацій.

9. Здобувач вищої освіти володіє навичками діагностики плевральних випотів, визначення їх етіології та патогенетичних механізмів; обґрунтовує диференційоване лікування з використанням сучасних інструментальних і лабораторних методів, включно з інвазивними процедурами, та оцінює результати лікування за клінічно значущими показниками.

10. Здобувач вищої освіти володіє навичками діагностики ідіопатичних інтерстиційних пневмоній, визначає ключові диференційно-діагностичні ознаки IPF, NSIP, COP, DIP, RB-ILD, LIP, AIP; обґрунтовує сучасне лікування, оцінює його ефективність та безпеку, формує прогноз і план реабілітації, використовуючи мультидисциплінарний підхід.

11. Здобувач вищої освіти здатний проводити диференційну діагностику уражень органів дихання при системних захворюваннях сполучної тканини; визначати особливості клініки, діагностики та лікування гранулематозів легень (саркоїдоз, гістіоцитоз Х, легенева еозинофілія); обґрунтовувати призначення специфічних лабораторних та інструментальних методів, інтерпретувати результати, планувати лікування та оцінювати його ефективність.

12. Здобувач вищої освіти здатний пояснювати принципи сучасної клініко-рентгенологічної та лабораторної діагностики туберкульозу, інтерпретувати результати найінформативніших методів (включно з тестами на лікарську стійкість), ідентифікувати антибіотикорезистентний туберкульоз, обґрунтовувати принципи лікування, оцінювати прогноз і планувати реабілітацію.

13. Здобувач вищої освіти демонструє знання ключових понять медичної реабілітації та здатність планувати й обґрунтовувати багаторівневу реабілітацію при патології органів дихання (включно з легеневою реабілітацією, навчанням пацієнта та профілактикою ускладнень) та оцінювати її ефективність за валідованими шкалами і функціональними показниками.

4. Зміст та логістика дисципліни

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин				Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин/кредиті ECTS	Аудиторних		СРС		
		Практика	Практичних занять			
	240 годин 8,0 кредити	60	90	90	2 та 3	Іспит

Теми лекцій:

Лекції не передбачені програмою

Теми практичних занять

Змістовий модуль 1

Тема 1. Вступне заняття в судову медицину. Основні поняття предмету судової медицини.

Поняття «судова медицина», «судово-медична експертиза», «судовий експерт». Приділена увага історії розвитку та становлення судової медицини в Україні та світі. Історія кафедри Судової медицини Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. Буде розібрано місце судової медицини як науки в системі сучасних медичних знань.

Тема 2. Правова регламентація судово-медичної експертизи відповідно до чинного законодавства

Буде розібрана нормативно-правова регламентація проведення судово-медичної експертизи в Україні. Особлива увага буде приділена вивченню Закону України «Про судову експертизу» (введений в дію Постановою Верховної Ради України 25 лютого 1994 р.) та Інструкції про проведення судово-медичної експертизи», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. № 6.

Тема 3. Обов'язки та права судово-медичного експерта

Буде окремо розбірно права та обов'язки судово-медичного експерта в Україні у відповідності з чинним законодавством, а саме - згідно «Закону про судову експертизу» і «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень» Міністерства юстиції України. Особливо увага буде звертатися на суперечливі та двозначні пункти, що містять дані нормативні акти, та трактування кожного пункту окремо.

Тема 4. Структура судово-медичної служби в Україні

На прикладі Бюро судово-медичної експертизи Управління охорони здоров'я і курортів Вінницької обласної державної адміністрації буде проведено ознайомлення з усіма підрозділами судово-медичної служби. Буде окремо приділена увага розбору роботи відділу «чергових експертів» та «районних бюро», обговоренню їх роботи в інших обласних бюро судово-медичної експертизи.

Тема 5. Структура судово-медичної служби в інших країнах світу.

На прикладі країн ОЕСР будуть розглянуті особливості судово-медичної служби та проведено порівняння зі структурою даної служби в Україні. Проводитиметься обговорення плюсів та мінусів системи судово-медичної служби в Україні та країн ОЕСР.

Тема 6. Підстави для проведення судово-медичної експертизи в Україні

Буде обговорено випадки обов'язкового проведення судово-медичної експертизи, випадки коли не проводиться судово-медична експертиза з правової точки зору. Акцент буде зроблено на закон №2147-VIII "Про внесення змін до Господарського процесуального

кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів" а саме прикінцеві положення розділу 4 що передбачають введення в дію змін до статей 132-332 ст. КПК України.

Тема 7. Компетенція судово-медичної експертизи

Буде обговорено межі компетентності проведення судово-медичної експертизи в межах Інструкції про проведення судово-медичної експертизи», затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р. № 6.

Тема 8. Кримінальна та інші види відповідальності судово-медичного експерта

Кримінальна відповідальність судово-медичного експерта згідно ст. 384 КК України. Кримінальна відповідальність судово-медичного експерта згідно ст. 385 КК України. Кримінальна відповідальність судово-медичного експерта згідно ст. 387 КК України. Адміністративна відповідальність згідно ст. 185-3 КУпАП, ст.185-4 КУпАП України.

Тема 9. Структура та зміст «Висновку експерта». Принципи формування судово- медичного діагнозу.

Схема вступної частини «Висновку експерта» та «Акта судово-медичного дослідження (обстеження)». Зміст дослідної частини «Висновку експерта» та «Акта судово-медичного дослідження (обстеження)». Зміст резюмуючої частини «Висновку експерта» та «Акта судово-медичного дослідження (обстеження)». Ознайомлення з термінами проведення експертизи. Пояснити різновиди категорій, родів і видів смерті.

Тема 10. Види судово-медичних експертиз. Судово-медична документація.

Поняття про первинну судово-медичну експертизу. Поняття про додаткову судово- медичну експертизу. Поняття про повторну судово-медичну експертизу. Поняття про комісійну судово-медичну експертизу. Поняття про комплексну експертизу. Пояснити структуру п.11 лікарського свідоцтва про смерть.

Тема 11. Перспективи розвитку судової медицини як науки

Обговорення сучасних напрямків наукових досліджень в судовій медицині. Ознайомлення з провідними журналами з судово-медичної тематики, що входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science. Перегляд результатів останніх українських та міжнародних конференцій з судової медицини. Аналіз сучасних тенденцій в судовій медицині шляхом вивчення профілей Google Academy.

Змістовий модуль 2

Тема 1. Правова регламентація судово-медичного дослідження трупа.

Огляд трупа на місці пригоди

Обговорити регламентацію судово-медичної експертизи (дослідження) трупа. Ознайомитись з документом, на підставі якого здійснюється судово-медична експертиза трупа («Постановою») або його дослідження («Відношення»); ознайомитись з обставинами справи з інших джерел («Протокол огляду місця події», матеріали кримінальної справи, медична документація на ім'я покійного тощо). Поняття про основні етапи огляду трупа на місці пригоди – фази огляду та методи

огляду. Поняття про офензивний і дефензивний типи розчленування.

Тема 2. Абсолютні ознаки смерті (Українська та міжнародні класифікації)

Поняття про абсолютні та відносні ознаки смерті. Поняття про ранні ознаки абсолютної смерті. Поняття про трупне висихання, трупні плями, трупне залякання, трупне охолодження, аутоліз та їх судово-медичне значення. Звернути увагу на особливості виконання проби Белоглазова. Поняття про пізні ознаки абсолютної смерті. Поняття про консервуючі і руйнуючі види пізніх абсолютних ознак смерті, пояснити їх судово-медичне значення. Обговорити судово-медичні аспекти трупного гниття, муміфікації, сапоніфікації. Акцентувати увагу на методах штучного консервування. Порівняти поняття про абсолютні ознаки смерті в Україні та різних країнах світу.

Тема 3. Порядок опису трупних явищ на місці пригоди та під час дослідження трупа в відділі експертизи трупів

Обговорити порядок опису та дослідження трупного висихання. Провести ліворометричне та лівороскопічне дослідження. Знати патофізіологічні процеси, що передують виникненню трупних плям, їх стадійності. Пояснити причину виникнення стадії престазу, стазу та імбібіції. Вивчити порядок опису трупного висихання. Вивчити порядок дослідження трупного охолодження, особливості роботи з різними видами вимірювання внутрішньої температури трупа, правильної їх інтерпретації. Вивчити порядок дослідження трупного залякання. Вміти визначати давність настання смерті використовуючи усі методи дослідження трупа. Акцентувати увагу на дослідженнях суправітальної реакції організму.

Тема 4. Порядок опису ушкоджень на місці пригоди та під час дослідження трупа в відділі експертизи трупів

Вивчити особливості опису тілесних ушкоджень трупа. Ознайомитися зі специфікою опису саден, синців, ран спричинених дією тупих твердих та гострих предметів, хімічними та іншими фізичними факторами, переломів. Акцентувати увагу на особливості опису укусів та засосів.

Тема 5. Порядок опису одягу на місці пригоди та під час дослідження трупа в відділі експертизи трупів

Поняття про особливості та послідовність опису одягу. Особливості огляду одягу у випадках дорожньо-транспортних пригод, залізничної травми. Особливості дослідження одягу у разі ураження технічною та атмосферною електрикою. Особливості огляду одягу у випадках статевих злочинів. Особливості огляду одягу у випадках вогнепальної та вибухової травми. Порядок маркування та зберігання одягу.

Тема 6. Порядок та особливості огляду трупа на місці пригоди у випадках підозри на різні види насильницької та ненасильницької смерті.

Використовуючи знання набуті в ході попередніх тем отримати повноцінне бачення огляду трупа на місці пригоди. Акцентувати увагу на особливостях огляду трупа новонароджених на місці пригоди. Обговорити особливості огляду трупа на місці пригоди при дії фізичних факторів, підозрі на отруєння, падіння з висоти, при підозрі на смерть від хронічних захворювань, раптової серцевої смерті тощо. Різновиди

слідів крові на місці події. Механізм утворення слідів крові.

Тема 7. Порядок та особливості дослідження трупа в відділі судово-медичної експертизи трупів

Послідовність процедури дослідження трупа в відділі судово-медичної експертизи трупів. Послідовність розтину порожнини черепа. Лінії розрізів мозку за Буяльським- Флексігом, Фішером, Вірховим. Пряма лінія секційного розрізу, лінія секційного розрізу за Лешке, Фішером, Медведєвим. Спосіб вилучення і дослідження внутрішніх органів за Вірховим, Шором, Абрикосовим. Особливості дослідження внутрішніх органів згідно сучасних міжнародних рекомендацій; проби Райського на жирову емболію, проба Адріанова, Сунцова, Григор'євої, Лісаковича, Десятова на повітряну емболію, проби на пневмоторакс. Акцентувати увагу на особливості дослідження трупів при підозрі на особливо небезпечну інфекційну хворобу, запобіжні заходи при розтині трупів в разі підозри на СНІД.

Тема 8. Порядок та особливості дослідження трупа новонароджених в відділі судово-медичної експертизи трупів

Особливості зовнішнього та внутрішнього дослідження трупів новонароджених. Судово-медичне поняття «новонароджений». Морфологічні ознаки новонародженості, Оцінка пуповини як ознаки новонародженості. Визначення терміну внутрішньоутробного життя за антропометричними показниками. Визначення зрілості плода. Поняття «живонароджений». Зовнішні та внутрішні ознаки новонародженості. Легенева та шлунково- кишкова плавальна проба, техніка виконання, модифікації, експертне значення. Використання емісійного спектрального аналізу тканини легень для встановлення живонародженості. Використання аналізу білкових фракцій крові для встановлення живонародженості. Визначення поняття «дітовбивство» відповідно до змісту ст. 117 КК України. Пасивне та активне дітовбивство.

Тема 9. Порядок та особливості дослідження трупа невідомих осіб в відділі судово- медичної експертизи трупів.

Ознайомитися та обговорити основні методика ідентифікації невідомих осіб. Фотографічні методи досліджень: наукова, кольорова, стереоскопічна, мікрофотографія. Можливості дактилоскопічного методу дослідження. Описування та інтерпретація татуювань. Сучасні можливості дослідження фарб, що використовуються при татуюванні. Особливості описування пірсингу, шрамів, родимок. Порядок описування стоматологічного статусу померлого.

Тема 10. Судово-медична травматологія

Визначення поняття «тілесне ушкодження». Судово-медична класифікація тілесних ушкоджень залежно від діючого фактора. Судово-медична класифікація тілесних ушкоджень за наслідками. Анатомічні та функціональні травми. Судово-медичні ознаки при падінні з висоти. Судово-медичні ознаки при падінні на площині. Визначення поняття «травматизм», класифікація травматизму. Поняття «автомобільна травма». Класифікація автомобільної травми. Поняття «специфічні

ушкодження» при автомобільній травмі. Характерні і не характерні ушкодження при автомобільній травмі. «Бампер-перелом», його походження, судово-медичне значення. Ознаки переїзду колесом автомобіля. Травма в кабіні (салоні) автомобіля. Травми внаслідок падіння з кузова рухомого автомобіля. Травма в результаті здавлювання тіла між автомобілем і нерухомим предметом. Мотоциклетна травма. Поняття «залізнична (рейкова) травма» та її види. Специфічні ушкодження в разі переїзду колесом залізничного транспорту. Травма на водному транспорті. Авіаційна травма. Виробнича (промислова та сільськогосподарська) травма. Спортивна травма. Особливості ушкоджень, заподіяних власною і сторонньою рукою.

Тема 11. Особливості дослідження трупа та забору зразків на лабораторні дослідження у випадках експертизи насильницької та ненасильницької смерті

Асфіксія, визначення поняття, класифікація, прижиттєвий перебіг. Післяасфіктичні стани. Загальноасфіктичні ознаки, їх судово-медичне значення. Повішення, діагностичні ознаки. Удавлення петлею, діагностичні ознаки. Удавлення руками, діагностичні ознаки. Закриття отворів рота і носа, діагностичні ознаки. Смерть від механічної асфіксії в результаті попадання сторонніх тіл і блювотних мас в дихальні шляхи, діагностичні ознаки. Стискання грудей і живота, діагностичні ознаки. Судово-медична діагностика смерті від утоплення. Місцева дія на організм високої температури. Опіки шкіри від дії різних носіїв термічного чинника. Особливості дослідження обгорілих трупів. Ознаки зайжиттєвості потрапляння тіла у вогонь. Загальна дія на організм високої температури. Перегрів. Сонячний удар. Місцева дія холоду. Обмороження. Загальна дія холоду. Смерть від переохолодження. Особливості дослідження замерзлих трупів. Смерть від дії технічного струму, механізм дії струму на організм людини. Петлі струму. Судово-медична діагностика електроміток. Ушкодження атмосферною електрикою. Судово-медична експертиза дії іонізуючого випромінювання. Лазерна травма. Механізм дії лазерного випромінювання. Судово-медична експертиза дії різкої зміни атмосферного тиску. Баротравма. Вилучення матеріалу для судово-гістологічного дослідження. Вилучення матеріалу для дослідження на наявність і концентрацію алкоголю. Вилучення матеріалу для судово-токсикологічного дослідження на невідому отруту. Вилучення матеріалу для криміналістичного дослідження. Вилучення матеріалу для біохімічного дослідження. Вилучення матеріалу для судово-імунологічного дослідження.

Змістовий модуль 3

Тема 1. Правова регламентація роботи та структура відділу судово-медичної експертизи речових доказів

Розглянути структуру відділу речових доказів. Звернути увагу на роботу відділення судово-медичної гістології, цитології, імунології, криміналістики та токсикології. Акцентувати увагу на особливостях та термінах зберігання

речових доказів в архіві бюро судово-медичної експертизи.

Тема 2. Сучасні можливості відділення судово-медичної гістології

Можливості використання гістологічного методу для діагностики шоку (метод Вазіна), виявлення електромітки (ознаки Веймана). Мікроскопічні ознаки дії холоду, та прижиттєвого перебування в атмосфері полум'я. Диференційна діагностика странгуляційної борозни, її при життєвості. Акцентувати увагу на гістологічному підтвердженні прижиттєвості ушкоджень, особливостях вогнепальних ушкоджень та дослідженні на предмет наявності діатомового планктону. Гістологічне дослідження трупних плям.

Тема 3. Порядок та особливості роботи зі скелетованими залишками

Можливості визначення давності поховання трупа. Сучасні можливості експертизи скелетованих залишків. Мікроелементний аналіз. Судово-медичні експертні можливості ідентифікації за кістковими останками і черепом (метод фотосуміщення, кореляційний аналіз, комп'ютерні технології).

Тема 4. Сучасні можливості експертизи вогнепальних ушкоджень та пошкоджень в відділі судово-медичної криміналістики

Класифікація ручної стрілецької зброї. Устрій бойового патрона, механізм пострілу. Додаткові чинники пострілу. Кінетична енергія кулі. Механізм дії кулі на тіло людини залежно від кінетичної енергії. Гідродинамічна дія. Ознаки пострілу впритул. Ознаки пострілу з близької і неблизької відстані. Ушкодження дробом. Устрій мисливського патрона. Визначення дистанції пострілу. Особливості кульових ушкоджень плоских і трубчастих кісток. Визначення напрямку ранового каналу і послідовності пострілів. Значення лабораторних методів досліджень при експертизі вогнепальних ушкоджень. Метод кольорових відбитків. Проба Владимирського.

Тема 5. Сучасні можливості експертизи переломів в відділі судово-медичної криміналістики

Переломи Фор-1, Фор-2, Фор-3. Диференційна діагностика прямого і непрямого переломів ребра. Види переломів трубчастих та плоских кісток. Типовий та нетиповий перелом Месерера. Особливо акцентувати увагу на визначенні дії сил стиснення і розтягнення на кісткові пластинки.

Тема 6. Сучасні можливості відділення судово-медичної цитології при експертизі волосся.

Дослідження волосся відповідно до методик Кокеля та Ейдліна.

Визначення питання видової та регіонарної приналежності волосся.

Тема 7. Сучасні можливості відділення судово-медичної цитології при експертизі

крові

Ферментні системи крові. Сироваткові системи крові Hp, Gm, Gc. Тромбоцитарні

системи крові. Лейкоцитарні системи крові HLA. Еритроцитарні системи крові AB0, Rh, MNSs, Lr, Lu, Ke, Fy, Kidd, Diego. Визначення статевої належності крові. Визначення групової належності крові. Визначення видової належності крові. Доказове визначення наявності крові – спектральне дослідження. Доказове визначення наявності крові –

мікрокристалічні реакції. Доказове визначення наявності крові – флуоресцентна мікроскопія. Доказове визначення наявності крові – біохімічне визначення гемоглобіну. Методи попереднього визначення наявності крові – в УФВ, із застосуванням хімічних реакцій.

Тема 8. Сучасні можливості відділення судово-медичної цитології при експертизі сперми

Методика фарбування сім'яних плям за Гатті. Проба Флоренса, Досмініціса, Барберіо-Чевідаллі, реакція Барсеґянца. Опанування методики Григор'єва. Методика Коріна-Стокіса.

Тема 9. Сучасні можливості відділення судово-медичної імунології.

«Молекулярний розтин»

Застосування груп крові для вирішення питання про індивідуальну належність крові.

Геномна дактилоскопія (генотипоскопічна експертиза). Полімеразна ланцюгова реакція.

Тема 10. Сучасні можливості відділення судово-медичної токсикології

Поняття про отруту. Умови дії отрут. Класифікація отрут і отруєнь. Судово-медичні джерела діагностики отруєнь. Правила вилучення внутрішніх органів для судово-токсикологічного дослідження. Отруєння корозійними отрутами. Деструктивні отрути. Отруєння органічними і неорганічними сполуками ртуті. Отруєння окислом вуглецю. Отруєння метгемоглобінутворючими речовинами. Отруєння миш'яком. Отруєння талієм. Отруєння органічними сполуками фосфору. Отруєння ціаністими сполуками. Отруєння снодійними. Отруєння етиловим спиртом. Отруєння сурогатами алкоголю. Отруєння наркотиками (препарати опію, конопель, коки і ін.). Наркотичні гриби. Отруєння стрихніном, атропіном. Отруєння грибами.

Тема 11. Судово-медична радіологія та стоматологія. Перспективи розвитку відділу судово-медичної експертизи речових доказів.

Можливості використання судово-стоматології на сучасному етапі розвитку судової медицини. Особливості дослідження стоматологічного статусу. Рентгенологічні дослідження в судовій медицині. «Рентгенологічний» розтин.

Змістовий модуль 4

Тема 1. Правова регламентація судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб.

Класифікація тілесних ушкоджень за КК України. Тяжкі тілесні ушкодження згідно ст.

121 КК України та Правил судово-медичного визначення тілесних ушкоджень. Тілесні ушкодження середньої тяжкості згідно ст. 122 КК України та Правил судово-медичного визначення тілесних ушкоджень. Поняття «згладжуванням (виправність) ушкодження на обличчі». Приводи для визначення статевої зрілості. Приводи для судово-медичного встановлення віку.

Тема 2. Основні етапи обстеження потерпілих, звинувачених та інших осіб.

Особливості збору спеціального анамнезу.

Описати основні етапи огляду потерпілих, звинувачених та інших осіб, а саме – знати особливості збору анамнезу у даних осіб, на що необхідно акцентувати увагу у випадку різних тілесних ушкоджень.

Тема 3. Особливості опису ушкоджень. Застосування сучасних технологій в процесі виявлення та опису ушкоджень.

Вивчити порядок описування тілесних ушкоджень, а саме – правильне описування локалізації ушкоджень, форми та їх розмірів. Описування особливостей ушкоджень - присутність ознак запалення тощо. Акцентувати увагу на важливість описування стану кірочки при описуванні саден та кольору синців. Вивчити сучасні інструментальні методи дослідження, що можуть допомогти в описуванні тілесних ушкоджень.

Тема 4. Особливості проведення огляду у випадках статевих злочинів

Вивчити особливості гінекологічного огляду потерпілих як неозброєним оком так і з використанням інструментальних методів дослідження (кольпоскопія). Юридичне значення віку 14, 16, 18, 55 та 60 років. Визначення статі, гермафродитизм, його види. Встановлення статевої репродуктивної здатності. Встановлення минулих пологів. Встановлення минулого викидня (аборту). Методи здійснення «кримінального» аборту. Поняття «згвалтування». Встановлення факту статевого акту. Встановлення ознак фізичного насильства при експертизі з приводу статевих злочинів. Встановлення порушення цілості дівочої пліви. Встановлення ознак безпорадного стану при експертизі з приводу статевих злочинів. Експертиза випадків статевої близькості з особою, яка не досягла статевої зрілості. Поняття «статева зрілість». Експертиза у випадках підозри на насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.

Тема 5. Особливості збору лабораторних аналізів у випадках статевих злочинів

Опанувати основні методи цитологічного та імунологічних досліджень, що використовуються у випадках згвалтувань. Вивчити методи маркування, приготування та зберігання зразків досліджень. Яка статистика виникнення таких справ в Україні?

Тема 6. Порядок визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.

Що слід розуміти під втратою будь-якого органу? Що слід розуміти під втратою зору? Що слід розуміти під втратою слуху? Що слід розуміти під втратою мовлення? Що слід розуміти під втратою руки і ноги? Що слід розуміти під втратою статевої репродуктивної здатності? Судово-медичне встановлення і оцінка переривання вагітності. Ушкодження психіки, що відносяться до тяжких тілесних ушкоджень. Судово-медичне встановлення тривалості розладу здоров'я. Ознаки легкого тілесного ушкодження, що спричинило незначну втрату працездатності. Ознаки легкого тілесного ушкодження, що спричинило короткочасний розлад здоров'я. Встановлення розладу здоров'я, поєданого зі стійкою втратою працездатності.

Тема 7. Особливості експертизи у випадках побоїв, мордувань та катувань

Юридичне поняття «побої». Юридичне поняття «насильницькі дії». Юридичні поняття «мордування», «катування».

Юридичне поняття «мучення». Яка

статистика виникнення таких справ в Україні?

Тема 8. Цілі, завдання та зміст «Стамбульського протоколу»

Основна ціль – вивчення змісту Стамбульського протоколу. Порівняння наведеної у ньому інформації з методиками огляду потерпілих, звинувачених та інших осіб в умовах бюро.

Тема 9. Організація судово-медичної експертизи професійно-посадових правопорушень медичних і фармацевтичних працівників.

Питання, які найчастіше вирішує судово-медична експертна комісія при експертизі професійно-посадових правопорушень медичних і фармацевтичних працівників. Об'єкти експертизи при експертизі професійно-посадових правопорушень медичних і фармацевтичних працівників. Склад експертної комісії при проведенні експертизи професійно-посадових правопорушень медичних і фармацевтичних працівників. Права та обов'язки членів експертної комісії.

Тема 10. Порядок та особливості проведення експертиз щодо «Лікарських справ»

Визначити які є причини виникнення «лікарських справ». Яка статистика виникнення таких справ в Україні? Яке значення мають дані види справ для покращення надання медичної допомоги?

Тема 11. Особливості роботи відділу комісійних експертиз

Нормативно-правова регламентація комісійних експертиз. Дослідити специфіку роботи відділу комісійних експертиз.

Самостійна робота

Самостійна робота включає опрацювання матеріалу згідно тематичного плану із застосуванням сучасних інформаційних технологій, опрацюванням ситуаційних задач, моделюванням клінічних ситуацій, пошуку on-line спеціалізованих ресурсів з презентацією сучасних методів судово-медичного дослідження.

Теми:

1.	Сучасні поняття судової медицини	2
2.	Аналіз правової регламентації судово-медичної експертизи відповідно до чинного та застарілого законодавства	2
3.	Аналіз обов'язків та прав судово-медичного експерта	2
4.	Особливості роботи ДУ «Головне бюро судово-медичної експертизи»	2
5.	Відмінності судово-медичної служби в інших країнах світу та Україні	2
6.	Статистичні дані щодо проведення судово-медичних експертиз в Україні	2
7.	Компетенція судово-медичного експерта під час проведення судово-медичної експертизи	2
8.	Основні причини притягнення судово-медичного експерта до кримінальної та інших видів відповідальності	2
9.	Сучасні аспекти заповнення «Висновку експерта».	2
10	Основні напрямки роботи при комісійних експертизах	2
11	Сучасні аспекти розвитку судової медицини як науки	4
12	Особливості огляду трупа на місці пригоди при різних видах смерті	2
13	Суправітальні реакції	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
14	Особливості опису трупних явищ на місці пригоди та під час дослідження трупа в відділі експертизи трупів при різних видах смерті	2
15	Особливості опису ушкоджень на місці пригоди та під час дослідження трупа в відділі експертизи трупів при різних видах смерті	2
16	Особливості опису одягу на місці пригоди та під час дослідження трупа в відділі експертизи трупів при різних видах смерті	2
17	Порядок та особливості огляду трупа на місці пригоди у випадках стихійних лих	2
18	Особливості та особливості дослідження трупа в відділі судово-медичної експертизи трупів при різних видах смерті	2
19	Особливості дослідження трупа новонароджених в відділі судово-медичної експертизи трупів при різних видах смерті	2
20	Особливості дослідження трупа невідомих осіб в відділі судово-медичної експертизи трупів при різних видах смерті	2
21	Судово-медична експертизи при сільськогосподарській та спортивній травмах	2
22	Особливості забору зразків на імунологічне дослідження у випадках експертизи насильницької та ненасильницької смерті	2
23	Основні положення 6 наказу МОЗ України 1995 року	2
24	Застосування ІГХ дослідження в судовій медицині	2
25	Судово-стоматологічна експертиза	2
26	Сучасні можливості застосування спектральних методів дослідження при експертизі вогнепальних ушкоджень та пошкоджень	2
27	Нетиповий бампер-перелом	2
28	Особливості забору зразків для лабораторних досліджень у випадках спірних статевих станів	2
29	Особливості судово-медичної експертизи у випадках домашнього насильства	2
30	Особливості судово-медичної експертизи у розбещення неповнолітніх	2
31	Особливості роботи судово-імунологічного відділення в різних країнах світу	2
32	Особливості роботи судово-токсикологічного відділення в різних країнах світу	2
33	Перспективи розвитку відділу судово-медичної експертизи речових доказів в Україні	2
34	Особливості судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених та інших осіб в різних країнах світу	2
35	Особливості збору спеціального анамнезу у неповнолітніх осіб	2
36	Особливості опису термічних, лазерних та радіаційних ушкоджень	2
37	Особливості проведення огляду у випадках переривання вагітності	2
38	Особливості збору лабораторних аналізів у випадках переривання вагітності	2
39	Порядок визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень в різних країнах світу	2
40	Особливості експертизи у насильницьких дій	2
41	Можливості застосування «Стамбульського протоколу» в Україні	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
42	Сучасні аспекти судово-медичної експертизи професійно-посадових правопорушень медичних і фармацевтичних працівників	2
43	Сучасні аспекти проведення експертиз щодо «Лікарських справ»	2
44	Особливості проведення комплексних експертиз	2

Індивідуальні завдання

Реферативні повідомлення, написання реферату, доповідь на науково-практичних конференціях, засвоєння ключових методів проведення судово-медичної експертизи.

5. Форми та методи контролю успішності навчання

Поточний контроль на практичних заняттях	Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до цілей теми: тестування/усна або письмова відповідь, розв'язання проблемних ситуаційних задач, контроль практичних навичок, оцінка виконання СРС у межах теми
Підсумковий контроль дисципліни – іспит	Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді іспиту на останньому занятті на третьому році навчання. Іспит має комбіновану структуру та включає: <ul style="list-style-type: none"> • Теоретичну частину (Дискусійні питання): розгорнуті питання щодо основних тем судової медицини. • Кейс-менеджмент: Аналіз складного експертного випадку в рамках дисципліни. • Науково-аналітичний компонент: Обговорення актуальних наукових публікацій за останні 2-3 роки за темою дисертаційного дослідження аспіранта.

Перелік питань для підготовки до іспиту

1. Судова медицина як наука. Судово-медична експертиза. Експерт, судово-медичний експерт. Роль судово-медичної експертизи в роботі органів правосуддя та охорони здоров'я.
2. Організація судово-медичної служби в Україні відповідно до чинного законодавства. Нормативно-правові акти, що регламентують проведення судово-медичної експертизи.
3. Організація судово-медичної служби за межами України.
4. Структура бюро судово-медичної експертизи. Функції його підрозділів. Права, обов'язки та відповідальність судово-медичного експерта при виконанні ним експертних функцій. Гарантії незалежності експерта.
5. Об'єкти та види судово-медичних експертиз. Організація проведення судово-медичних експертиз: їх призначення, документація та її складові.
6. Поняття клітинна та соматична смерть. Визначення категорії, виду та роду смерті.
7. Очні трупні зміни та їх судово-медичне значення.
8. Гіпостазі, трупне залякання та трупне охолодження.
9. Методи для встановлення посмертного інтервалу в ранньому посмертному періоді.
10. Гниття, жировіск, муміфікація, пошкодження трупа тваринами та їх судово-медичне значення.
11. Судово-медична тафономія та її судово-медичне значення.
12. Методи для встановлення посмертного інтервалу в пізньому посмертному періоді.
13. Методи встановлення віку (давності) кісток.
14. Правове регулювання трансплантології в Україні.
15. Порядок вилучення органів та тканин від померлої особи.
16. Правове регулювання огляду трупа на місці події у мирний час.
17. Правове регулювання огляду трупа на місці події у воєнний час.
18. Лікарське свідоцтво про смерть – порядок заповнення і видачі.
19. Правове регулювання направлення трупа на судово-медичну експертизу у мирний та військовий час.
20. Поняття аутопсія, некропсія та розтин; місце та умови проведення аутопсії відповідно до Наказу №6 МОЗ від 17.01.95.
21. Загальні принципи проведення аутопсії та зовнішнього огляду відповідно до Наказу №6 МОЗ від 17.01.95.
22. Загальні принципи дослідження різних частин тіла та систем органів людини відповідно до Наказу №6 МОЗ від 17.01.95.
23. Поняття живо-, мертвонародження, зрілість та незрілість новонародженого.
24. Особливості розтину новонароджених та дітей, випадків кримінального абортів відповідно до Наказу №6 МОЗ від 17.01.95
25. Правове регулювання Висновку експерта; структура висновку експерта.
26. Мінесотський протокол – його зміст та значення для судової медицини.
27. Садна, синці та розриви – їх судово-медична цінність.
28. Рана та її судово-медичне значення. Особливості ушкоджень при самозахисті та самоушкодженні.
29. Дія високих температур.

30. Дія низьких температур.
31. Електротравма.
32. Поняття асфіксія, патофізіологія процесу асфіксії.
33. Удушення. Закриття отворів рота і носа та компресійна асфіксія
34. Удавлення руками, лігатурою.
35. Повішання.
36. Смерть від занурення та смерть від утоплення.
37. Судово-медична лімнологія.
38. Переломи голови та тулуба і їх судово-медичне значення.
39. Ушкодження водія автомобільного транспорту.
40. Ушкодження пішохода у випадку автомобільної травми.
41. Ушкодження при залізничній та авіаційній травмах.
42. Ушкодження при мотоциклетній травмі.
43. Ушкодження при падінні з висоти.
44. Визначення та поняття вогнепальної зброї, боєприпасів і їх складові частини відповідно до українського законодавства.
45. Залишкові компоненти пострілу. Вигляд вогнепальної рани.
46. Поняття дистанція пострілу. Передранова та ранова балістика.
47. Вогнепальні ушкодження кісток.
48. Лабораторні методи виявлення залишкових компонентів пострілу.
49. Вибухова травма.
50. Ознаки тяжкого тілесного ушкодження відповідно до чинного законодавства України.
51. Ознаки ушкодження середнього ступеня тяжкості відповідно до чинного законодавства України.
52. Ознаки ушкодження легкого ступеня тяжкості відповідно до чинного законодавства України.
53. Процедура судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб
54. Процедура проведення судово-медичної експертизи з приводу статевих станів.
55. Гуманітарна судова медицина.
56. Стамбульський протокол.

Критерії оцінювання

Оцінювання знань здійснюється згідно Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання [https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи](https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи))

Поточний контроль	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок: 5 «відмінно», 4 «добре», 3 «задовільно», 2 «незадовільно»
Залік	За 200-бальною шкалою (середня арифметична оцінка за семестр конвертується в бали) Зараховано: від 122 до 200 балів Не зараховано: менше 122 балів (див. Шкалу оцінювання)

Підсумковий контроль з дисципліни	Оцінка за диференційний залік: 71-80 балів – «відмінно» 61-70 балів – «добре» 50-60 балів – «задовільно» Менше 50 балів – «не задовільно»/не склав
Оцінювання дисципліни	Поточна успішність – від 72 до 120 балів (конвертація середньої традиційної оцінки за практичні заняття за 120-бальною шкалою): 60% оцінки за дисципліну Підсумковий контроль – від 50 до 80 балів: 40% оцінки за дисципліну Індивідуальна робота – від 2 до 12 балів Сумарно від 123 до 200 балів.
Засоби діагностики успішності навчання	Теоретичні питання, проблемно-орієнтовані ситуаційні завдання, результати лабораторних та інструментальних методів дослідження

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E		
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-121,99	F	незадовільно з обов'язковим	не зараховано з обов'язковим повторним

		повторним вивченням дисципліни	вивченням дисципліни
--	--	-----------------------------------	-------------------------

Критерії оцінювання знань студента

Оцінювання усної/письмової відповіді під час поточного контролю

Оцінка «відмінно»

Оцінка «добре»

Оцінка «задовільно»

Оцінка «незадовільно».

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «відмінно».

Оцінка «добре».

Оцінка «задовільно».

Оцінка «незадовільно».

Оцінювання виконання тестових завдань під час поточного контролю

Оцінка «відмінно».

Оцінка «добре».

Оцінка «задовільно».

Оцінка «незадовільно».

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який при проведенні тестового контролю допускається не більше 10% неправильних відповідей (обсяг правильних відповідей 90-100%). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді на всі питання до тесту.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який під час тестового контролю допускає не більше 20% помилок (обсяг правильних відповідей 80-89 %). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді на більшість питань до тесту.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який робить помилки не більш, ніж в 40% тестових завдань (обсяг правильних відповідей 60,5-79%). Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань надає правильні відповіді тільки на деякі питання до тесту.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який при тестовому опитуванні правильно розв'язує менше 60% тестових завдань. Під час розв'язання клінічно-орієнтованих тестових завдань не може надати правильні відповіді на питання до тесту.

Оцінювання самостійної роботи студента

Оцінювання самостійної роботи студента здійснюється під час поточного та підсумкового контролю засвоєння тем відповідного модулю або дисципліни на підставі оцінювання демонстрації виконання практичних навичок, усної відповіді на теоретичне питання, тестування або розв'язання ситуаційних задач, відповідно до тем для самостійного опанування.

Оцінювання проміжного контролю (залік)

Проміжний контроль зараховують, якщо студент засвоїв певний розділ дисципліни в повному обсязі, про що свідчить поточне оцінювання кожного практичного заняття. Для оцінювання проміжного контролю проводять підрахунок середньої арифметичної традиційної оцінки за семестр.

Оцінювання усної відповіді під час підсумкового контролю (диференційований залік)

Оцінка «відмінно».

Оцінка «добре».

Оцінка «задовільно».

Оцінка «незадовільно».

Оцінювання виконання практичних навичок

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який, знає хід та послідовність виконання практичної навички, демонструє правильне виконання необхідних практичних навичок, та вірно з чіткими формулюваннями узагальнень та висновків.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який допускає неточності при виконанні практичної навички, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при виконанні, не може продемонструвати повну правильну послідовність практичних навичок, не може трактувати в повному обсязі результати проведених досліджень.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички.

Оцінювання індивідуальної роботи аспіранта

Нарахування індивідуальних балів здійснюють на підставі Положення про організацію навчального процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова (посилання [https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи](https://www.vnmu.edu.ua/Загальна_інформація/Основні_документи)).

12 балів – додаються до оцінки з дисципліни студенту, який отримав призове місце (I-III) на Всеукраїнському конкурсі наукових робіт молодих вчених з наявністю друкованої роботи

10 балів - додаються до оцінки з дисципліни аспіранту, який отримав призове місце (I-III) на внутрішньовузівській конференції молодих вчених з наявністю друкованої роботи.

8 балів – додаються до оцінки з дисципліни аспіранту за участь (без призового місця) у міжвузівській/міжнародній науковій конференції з наявністю друкованої роботи.

6 балів - додаються до оцінки з дисципліни студенту за участь (без призового місця) у внутрішньовузівській конференції молодих вчених з наявністю друкованої роботи.

7. Політика навчальної дисципліни/курсу

Здобувач освіти має право на отримання якісних освітніх послуг, доступ до сучасної наукової та навчальної інформації, кваліфіковану консультативну допомогу під час вивчення дисципліни та опанування практичними навичками. Політика кафедри під час надання освітніх послуг є студентоцентрованою, базується на нормативних документах Міністерства освіти та Міністерства охорони здоров'я України, статуті університету та порядку надання освітніх

послуг, регламентованого основними положеннями організації навчального процесу в ВНМУ ім. М.І. Пирогова та засадах академічної доброчесності.

Дотримання правил розпорядку ВНМУ, техніки безпеки на практичних заняттях. Інструктаж з техніки безпеки, поведіння під час сигналу «Повітряна тривога» проводиться викладачем на першому практичному занятті та на початку кожного аудиторного заняття.

Пропуски занять. Пропущені заняття відпрацьовуються в порядку, установленому в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи) у час, визначений графіком відпрацювань (опублікований на сайті кафедри <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра судової медицини та права#) викладачу, який проводить заняття. Для відпрацювання пропущеного заняття аспірант повинен усно відповісти на питання пропущеної теми практичного заняття.

Порядок допуску до підсумкового контролю з дисципліни наведений в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). До підсумкового контролю допускаються студенти, які не мають пропущених невідпрацьованих практичних занять та отримали середню традиційну оцінку не менше «3».

Вирішення конфліктних питань. При виникненні непорозумінь та претензій до викладача через якість надання освітніх послуг, оцінювання знань та інших конфліктних ситуацій, студент повинен подати спершу повідомити про свої претензії викладача. Якщо конфліктне питання не вирішено, то аспірант має право подати звернення до завідувача кафедри згідно Положення про розгляд звернень здобувачів вищої освіти у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи).

Політика в умовах змішаного навчання. Порядок змішаного навчання регулюється Положенням про запровадження елементів дистанційного навчання у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Основними навчальними платформами для проведення навчальних занять є Microsoft Team, Google Meets. Порядок проведення практичних занять, відпрацювань та консультацій під час дистанційного навчання оприлюднюється на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра судової медицини та права/ Аспіранту).

Зворотній зв'язок з викладачем здійснюється через месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp) або електронну пошту (на вибір викладача чи студента) в робочий час.

8. Навчальні ресурси

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри. Маршрут отримання матеріалів <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра судової медицини та права/ Аспіранту.

Рекомендована література

Основна література

1. Payne-James, J., & Jones, R. M. (Eds.). (2019). Simpson's forensic medicine. CRC Press.
2. Chand, S. (2019). Essentials of Forensic Medicine and Toxicology: Essentials

- of Forensic Medicine and Toxicology. Elsevier Health Sciences.
3. DiMaio, V. J., & Molina, D. K. (2021). DiMaio's Forensic Pathology. CRC press.
 4. Subrahmanyam, B. V., & Phanindra, S. V. (2018). Forensic medicine, toxicology and medical jurisprudence, 2/E. CBS Publishers & Distributors Private Limited.
 5. DiMaio, V. J., & Molina, D. K. (2021). DiMaio's forensic pathology. CRC press.
 6. Мішалов, В. Д., Хохолева, Т. В., Бачинський, В. Т., Войченко, В. В., & Костенко, Є. Я. (2018). Судова медицина.
 7. Bell, S. (2025). Forensic science: an introduction to scientific and investigative techniques. CRC press.
 8. Whitwell, H., Milroy, C., & du Plessis, D. (Eds.). (2021). Forensic neuropathology. CRC Press.
 9. Coupland, R. M., Thali, M., & Rothschild, M. A. (2022). Wound ballistics: basics and applications. Springer Nature.
 10. Krawczak, M., & Schmidtke, J. (2020). DNA fingerprinting. Taylor & Francis.
 11. Pokines, J. T., L'Abbe, E. N., & Symes, S. A. (Eds.). (2021). Manual of forensic taphonomy. CRC press.
 12. Rivers, D. B., & Dahlem, G. A. (2022). The science of forensic entomology. John Wiley & Sons.

Допоміжна література

1. Кримінальний кодекс України (станом на 5 квітня 2001 р).
2. Кримінально-процесуальний кодекс України (станом на 21 червня 2001 р).
3. Закон "Про судову експертизу", 1994.
4. "Основи законодавства України про охорону здоров'я", 1992.
5. Наказ № 6 МОЗ " Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України", 1995.

Інформаційні ресурси:

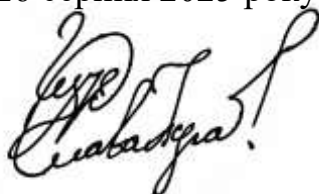
1. <https://www.uniprot.org/>
2. <https://www.aic.gov.au/>
3. <https://scholar.google.com/>

10. Розклад та розподіл груп опублікований на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmue.edu.ua/> кафедра судової медицини та права/ аспіранту).

11. Питання до підсумкового контролів дисципліни опубліковані на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmue.edu.ua/> кафедра судової медицини та права / аспіранту).

Обговорено та рекомендовано на засіданні судової медицини та права ВНМУ ім. М.І. Пирогова Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року

Завідувач кафедри
судової медицини та прав

Валерій ГУНАС